

Україна є демократичною країною і українці це неодноразово доводили своїми діями та висловлюваннями. Свідчення цьому є революції які відбувалися не один раз. Тому на нашу думку, ніяких обмежень з боку органів державної влади чи приватних установ не має бути. Обмеження можуть бути встановлені лише Законом України. Разом з тим, кожна людина має слідкувати за своїми висловлюваннями. На нашу думку, якщо висловлювання людини несе загрозу суспільству, органи державної влади мають на це відреагувати.

Висновки. Отже, свобода слова і думки – це одне з найцінніших прав людини, тому що ми можемо висловлювати власні думки, підтримувати певні погляди, ідеї та захищати свої інтереси. Свобода слова забороняє цензуру в будь-яких її проявах. Однак, на нашу думку, кожна свобода слова повинна мати межі, бо в протилежному випадку, вона перетвориться на свавілля, хаос. Ці межі повинні встановлюватися лише на законодавчому рівні. Тому, на нашу думку, має бути прийнятий Закон України «Про свободу слова та думки».

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. *Голос України*.2008. № 23.
2. Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Конституція України. *Відомості ВРУ*. 1996. №30. Ст.141 URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>

ПРИНЦИПИ ПРОВЕДЕННЯ РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Гембаль Н.М., здобувач ступеня вищої освіти бакалавра 2 курсу Навчально-наукового інституту № 3, Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного права та прав людини, Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Терещенко Л.В.**

В останні роки особливого поширення набув процес демократизації суспільства, який призвів до підвищення інтересу серед населення до демократичних інститутів, а особливо до форм безпосередньої демократії, в основу яких покладено фундаментальний принцип – принцип народного суверенітету.

У реалізації принципу народовладдя особливу роль відіграє референдум як найбільш природна форма безпосередньої демократії. Сьогодні поняття «референдум» тісно увійшло в наше життя, і, в першу чергу, це пов'язано з розширенням демократичних прав і свобод громадян. В.В. Комарова вважає, що референдум варто було б визначити як «форму безпосередньої демократії, змістом якої є волевиявлення встановленого законом числа громадян з будь-якого суспільно значущого питання, крім тих, які не можуть за законом бути винесені на референдум, що має вищу юридичну силу і обов'язковий для виконання органами, організаціями і громадянами щодо яких референдум має імперативний характер» [3].

Зміст і сутність референдумів найбільш повно відображуються в їх принципах. Принципи референдумів – це керівні принципи, ідеї, які визначають сутність, зміст і спрямованість правового регулювання референдумів. [1, с.37] Сукупність цих принципів у кожній країні утворює загальні засади референдного права конкретної держави. Ці принципи чітко розглядають значення референдумів в державі та суспільстві, гарантованість, особливості та функціонування тощо.

В. Л. Федоренко та В. Ф. Погорілко, під поняттям «принципи референдумів» (з франц. «rincipes», від лат. «rincipium» - основа, початок) розглядають основні засади, ідеї, котрі визначають зміст, сутність та спрямування правового регулювання референдумів [5, с. 62]

Процедура референдуму дуже схожа на процедуру виборів адже базується на одних і тих самих принципах (загальності, умови набуття і наявності права на участь у виборах та референдумах, засади адміністрування виборів і референдумів, засади ведення реєстру виборців)

Перший принцип - загальні засади проведення виборів та референдумів, який включає принципи загальності(Австрія, Бельгія, Греція, Данія, Естонія), рівності (Австрія, Бельгія, Ірландія, Іспанія), таємності голосування(Латвія, Литва, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща).

Другий принцип це - умови набуття і наявності права на участь у виборах та референдумах, який здійснюється на засадах вимоги щодо віку, з якого виникає право голосу на виборах і референдумах. Право на участь у референдумах мають ті ж особи, яким надано право на участь у виборах, якщо інше не передбачене законом (Швейцарія, Україна, Польща).

Третій - засади адміністрування виборів і референдумів. Оскільки і вибори, і референдуми організує одна й та ж сама система органів, конституційні та законодавчі положення, які стосуються системи організації виборів, стосуються і системи адміністрування референдумів (Австрія, Литва, Мальта, Швеція).

Четвертий принцип - це засади ведення реєстру виборців (учасників референдумів). У двох країнах ЄС (Австрія, Кіпр) на конституційному рівні визначено засади ведення реєстрів виборців. Оскільки положення в частині ведення реєстру виборців поширюються і на організацію та підготовку референдумів, принципи ведення реєстрів виборців є спільними для виборів та референдумів.

В деяких державах членах Європейського Союзу конституції взагалі не містять будь-яких положень, які б містили принципи проведення референдумів. Натомість в ряді країн відповідне регулювання є досить детальним.

У Бельгії інститут загальнонаціонального референдуму не передбачений ні конституцією, ні звичайними законами. До того ж, винесення питання на референдум вважається таким, що суперечить конституції. Єдиний загальнонаціональний референдум проводився у Бельгії лише у 1950 році, але його результати не мали правового значення. В Бельгії референдуми практикуються лише на місцевому рівні (можливість їх проведення передбачена законодавством про місцеве самоврядування), однак результати відповідного волевиявлення не мають імперативного характеру.

Ще одним яскравим прикладом країни, у якій немає конституційно закріплених принципів проведення референдумів, є Нідерланди. У 2002 році в Голландії вступив в силу Тимчасовий закон про референдум (*Tijdelijke Referendumwet*), який запровадив інститут консультативного відхиляючого референдуму за ініціативою громадян на національному, місцевому рівнях, а також рівні провінцій. Термін дії цього закону мав закінчитися після внесення відповідних поправок до Конституції. Реально строк дії закону був продовжений до 1.01.2005 року, поправки до Конституції протягом цього часу внесені не були; і на сьогодні законодавча регламентація порядку проведення референдумів в Нідерландах відсутня взагалі. Консультативний референдум щодо схвалення Конституції ЄС був проведений першого червня 2005-го року, однак нормативною основою для його проведення став не Тимчасовий закон, а спеціальні правила, затверджені *ad hoc*. [6, с.36]

У Голландії не було жодних положень, в яких були б закріплені принципи проведення референдумів. Проте з 2002 року вступив в силу Тимчасовий закон про референдум, який запровадив інститут консультативного відхиляючого референдуму за ініціативою громадян на національному, місцевому рівнях, а також рівні провінцій.

Прикладом країни, яка більш відповідально поставилась до проведення референдумів є Польща. У цієї країни чітко визначаються законом принципи проведення загальнонаціональних та місцевих референдумів. (стаття 125, 170). [4, с.45]

Принципи референдумів також знайшли своє об'єктивне відображення в Конституції України, Законі України «Про Центральну виборчу комісію» та інших чинних нормативно-правових актах.

У статті 5 Закону України 2012 року «Про всеукраїнський референдум» встановлювалися наступні принципи проведення референдумів: загального права голосу; рівності; законності; прямого волевиявлення; вільної участі у всеукраїнському референдумі; таємності голосування; особистої участі у голосуванні; однократності голосування.[2] Проте, 26 квітня 2018 року Конституційний Суд України визнав Закон неконституційним як через порушення процедури його розгляду та ухвалення, так і з огляду на його зміст. На підставі встановлення нелегітимності мети Закону та невідповідності його положень вимогам Конституції України, Конституційний Суд України дійшов висновку, що Закон повністю суперечить Основному Закону держави.

Правознавці вважають, що законодавець виділив принципи проведення референдумів, виходячи з принципів безпосередньої демократії, адже кожен із вищезазначених принципів може поширюватись, наприклад, і на вибори. Разом з тим, специфіка проведення референдумів впливає на практичне використання цих принципів, що дає змогу знайти особливості, які притаманні лише референдумам.

Підсумовуючи, слід зазначити, що референдум являється важливою формою прямої демократії, безпосереднього здійснення громадянами законодавчої влади. За процедурою, яка є схожа на процедуру проведення виборів, громадянам пропонують зробити свій вибір із альтернативних відповідей на поставлені питання.

Таким чином, процедура референдуму базується на принципах:

- Загальні засади проведення виборів та референдумів: принципи загальності, рівності, таємності голосування;
- Умови набуття і наявності права на участь у виборах та референдумах;
- Засади адміністрування виборів і референдумів;
- Засади ведення реєстру виборців (учасників референдумів).

У більшості країн Європейського Союзу принципи підготовки та проведення референдумів окреслено на конституційному рівні (Польща, Португалія, Італія, Україна). Виняток з цього правила складають країни, конституції яких взагалі не містять будь-яких положень, які б визначали принципи проведення референдумів (Бельгія, Нідерланди).

Список використаної літератури:

1. Комарова В.В. Референдумный процесс в Российской Федерации / В.В. Комарова. Москва, 2004. С. 35.
2. Референдуми в Європейському Союзі / О.Д. Чебаненко, О.Ю. Грищук, Н.В. Колодяжна, А. Євгенєва; За ред. Д.С. Ковриженка. Київ: ФАДА, ЛТД, 2007. 186 с. Бібліогр.: с. 179–185.
3. Погорілко В. Ф. Референдне право України: навч. посіб. / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2006. 366 с
4. Бондар М. Ю. Принципи конституційних референдумів в Україні / М. Ю. Бондар. // Юридичний науковий електронний журнал. 2015. №2. С. 37–40.
5. Конституція Польської Республіки (з передмовою Володимира Шаповала) / В.М. Шаповал. Київ: Москаленко О.М., 2018. 84 с.
6. Закон України від 06.11.2012 номер № 5475-VI

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Городницький П.С., аспірант кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Кулик Т.О.**

Загалом конституціоналізм трактують як політико-правову ідеологію, історично пов'язану з феноменом конституції як основного закону держави. Водночас конституціоналізм асоціюють з певними методами управління державними справами. Крім того, конституціоналізм також розглядають як практику відповідного регулювання суспільних відносин [1, с. 387].

В.М. Шаповал вказує на різні підходи до визначення конституціоналізму. Зокрема, автор зазначає, що «конституціоналізм – це, передусім, політико-правова ідеологія, інтелектуальні узагальнення, притаманні певному етапу історичного розвитку». В той же час, конституціоналізм нерідко сприймають як суспільно-політичний рух, спрямований на реалізацію відповідних ідей. Окрім цього, конституціоналізм також розглядають як державне правління у широкому сенсі (управління державними справами), обмежене за змістом